

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ & ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ
ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ
ΓΕΝ. Δ/ΝΣΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤ/ΣΗΣ
Δ/ΝΣΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ & ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΟΤΑ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ & ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΟΤΑ**

Αθήνα, 31 Ιανουαρίου 2011
Αριθ. Πρωτ.: 5267

Ταχ. Δ/νση: Σταδίου 27
Ταχ. Κώδικας: 101 83 – ΑΘΗΝΑ
Εισηγητής: Κίμων Σιδηρόπουλος
Τηλέφωνα: 213 136 4321
Αριθ. Fax: 213 136 4389

ΠΡΟΣ: Τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις
της Χώρας
Διευθύνσεις Διοίκησης
Τμήματα Τοπικής Αυτοδιοίκησης
και Νομικών Προσώπων

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ:

ΘΕΜΑ: Τίτλοι υπηρεσιών και σφραγίδες των δήμων, περιφερειών, νπδδ και ιδρυμάτων αυτών.

Με τις διατάξεις του «Καλλικράτη» επέρχονται αλλαγές στη διοικητική δομή της χώρας. Οι αλλαγές αυτές έχουν ως σημείο αναφοράς την συνένωση δήμων και τη δημιουργία του δεύτερου βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης στο επίπεδο της περιφέρειας.

Σε συνέχεια των υπ' αριθμ. 39 και 40/ 2010 εγκυκλίων μας, οι οποίες μεταξύ άλλων, διαπραγματεύονταν το θέμα των σφραγίδων των νέων οργανισμών, προχωρούμε σε επιπλέον διευκρινήσεις και αποσαφηνίσεις, κατόπιν σχετικών ερωτημάτων για τον τρόπο σύνταξης των τίτλων τους στα διοικητικά έγγραφα, καθώς και για το περιεχόμενο των σφραγίδων που αυτές πρέπει να χρησιμοποιούν.

Οι οδηγίες που ακολουθούν βασίζονται στις αναλυτικές πληροφορίες για τη δομή των διοικητικών εγγράφων, οι οποίες έχουν παρασχεθεί με την υπ' αριθμ. 50/ 2007 εγκύκλιό μας, η οποία είναι διαθέσιμη στον ιστοτόπο του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, στη διαδρομή (www.ypes.gr/To_Yπουργείο/ Εγκύκλιои-Αποφάσεις).

Α. Τίτλος υπηρεσίας

1. Δ Η Μ Ο Ι

i. Τίτλος υπηρεσίας στα έγγραφα του δήμου

Ο τίτλος της υπηρεσίας στα έγγραφα του δήμου έχει υποχρεωτικά την ακόλουθη δομή (βλ. Παράρτημα Α1):

- Το έμβλημα της Ελληνικής Δημοκρατίας
- Ελληνική Δημοκρατία
- Όνομα Νομού
- Όνομα Δήμου, σύμφωνα με το άρθρο 1 του «Καλλικράτη»
- Ονομασία διοικητικής υπηρεσίας

Οι δήμοι μπορούν να κάνουν χρήση, στη θέση του εμβλήματος της Ελληνικής Δημοκρατίας, σήματος δηλωτικού του χώρου που αποτελεί τη διοικητική τους περιφέρεια, εφόσον αυτό έχει εγκριθεί σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στις διατάξεις του άρθρου 5, παρ. 2 του «Καλλικράτη». Το συγκεκριμένο σήμα, όμως, δεν τίθεται στη σφραγίδα των υπηρεσιών του δήμου. Επισημαίνεται ότι τα νηδδ και ιδρύματα του δήμου δεν υποχρεούνται στη χρήση του ίδιου σήματος με τον δήμο, αλλά μπορούν, κατόπιν απόφασης του οικείου διοικητικού συμβουλίου, να χρησιμοποιούν δικό τους δηλωτικό σήμα στα έγγραφά τους.

Ευνόητο είναι ότι δήμοι που δεν προέρχονται από συνένωση ΟΤΑ κατά τις διατάξεις του «Καλλικράτη» συνεχίζουν και κάνουν χρήση του δηλωτικού τους σήματος. Οι δήμοι, όμως, που προέρχονται από συνένωση άλλων ΟΤΑ δεν πρέπει να κάνουν χρήση, τυχόν, δηλωτικού σήματος που χρησιμοποιούσε κάποιος από τους συνενωμένους ΟΤΑ, αλλά θα πρέπει να προβούν στην έγκριση δηλωτικού σήματος, σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις.

ii. Τίτλος υπηρεσίας που λειτουργεί σε δημοτική ενότητα ή δημοτική ή τοπική κοινότητα

Όταν πρόκειται για έγγραφο που εκδίδεται από υπηρεσία που λειτουργεί στην έδρα δημοτικής ενότητας του δήμου, εκτός της έδρας του δήμου (αποκεντρωμένη υπηρεσία) (βλ. Παράρτημα Α2) ή από υπηρεσία που λειτουργεί σε δημοτική ή τοπική κοινότητα (βλ. Παράρτημα Α3), τότε ο τίτλος της υπηρεσίας αυτής θα έχει την ακόλουθη δομή:

- Το έμβλημα της Ελληνικής Δημοκρατίας
- Ελληνική Δημοκρατία
- Όνομα Νομού
- Όνομα Δήμου, σύμφωνα με το άρθρο 1 του «Καλλικράτη»

- Ονομασία αποκεντρωμένης υπηρεσίας στην οποία εμπεριέχεται και το όνομα της δημοτικής ενότητας/ δημοτικής ή τοπικής κοινότητας.

iii. **Τίτλος απόφασης διοικητικού οργάνου
δημοτικής και τοπικής κοινότητας**

Οι αποφάσεις των συμβουλίων των δημοτικών και τοπικών κοινοτήτων και οι πράξεις των μονομελών τους οργάνων φέρουν την πλήρη ονομασία του δήμου και της δημοτικής ή τοπικής κοινότητας και έχουν την ακόλουθη δομή (βλ. Παράρτημα Α4):

- Το έμβλημα της Ελληνικής Δημοκρατίας
- Ελληνική Δημοκρατία
- Όνομα Νομού
- Όνομα Δήμου, σύμφωνα με το άρθρο 1 του «Καλλικράτη»
- Ονομασία διοικητικού οργάνου, ακολουθούμενη από την ονομασία της δημοτικής ή τοπικής κοινότητας

iv. **Τίτλος υπηρεσίας νηδδ και ιδρύματος του δήμου**

Όταν πρόκειται για έγγραφο που εκδίδεται από υπηρεσία νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου ή ιδρύματος του δήμου που λειτουργεί στην έδρα του δήμου, (βλ. Παράρτημα Α5) ή από αποκεντρωμένη υπηρεσία του υπό μορφή παραρτήματος (βλ. Παράρτημα Α6), τότε ο τίτλος της υπηρεσίας αυτής θα έχει την ακόλουθη δομή:

- Το έμβλημα της Ελληνικής Δημοκρατίας
- Ελληνική Δημοκρατία
- Όνομα Νομού
- Ονομασία ΝΠΔΔ/ Ιδρύματος, στην οποία εμπεριέχεται και το όνομα του Δήμου
- Ονομασία αποκεντρωμένης υπηρεσίας στην οποία εμπεριέχεται και το όνομα της δημοτικής ενότητας/ δημοτικής ή τοπικής κοινότητας.

2. Π Ε Ρ Ι Φ Ε Ρ Ε Ι Ε Σ

i. **Τίτλος υπηρεσίας περιφέρειας**

Ο τίτλος υπηρεσίας της περιφέρειας έχει υποχρεωτικά την ακόλουθη δομή (βλ. Παράρτημα Β7):

- Το έμβλημα της Ελληνικής Δημοκρατίας
- Ελληνική Δημοκρατία
- Ονομασία Περιφέρειας, σύμφωνα με το άρθρο 3 του «Καλλικράτη»
- Ονομασία διοικητικής υπηρεσίας

Οι περιφέρειες μπορούν να κάνουν χρήση, στη θέση του εμβλήματος της Ελληνικής Δημοκρατίας, σήματος δηλωτικού του χώρου που αποτελεί τη διοικητική τους περιφέρεια, εφόσον αυτό έχει εγκριθεί σύμφωνα με τη διαδικασία που

προβλέπεται στις διατάξεις του άρθρου 5, παρ. 4 του «Καλλικράτη». Το συγκεκριμένο σήμα, όμως, δεν τίθεται στη σφραγίδα των υπηρεσιών της περιφέρειας. Επισημαίνεται ότι τα ιδρύματα της περιφέρειας δεν υποχρεούνται στη χρήση του ίδιου σήματος με αυτήν, αλλά μπορούν, κατόπιν απόφασης του οικείου διοικητικού συμβουλίου, να χρησιμοποιούν δικό τους δηλωτικό σήμα στα έγγραφά τους.

ii. **Τίτλος υπηρεσίας που λειτουργεί σε περιφερειακή ενότητα**

Όταν πρόκειται για έγγραφο που εκδίδεται από υπηρεσία που λειτουργεί σε περιφερειακή ενότητα, τότε ο τίτλος της υπηρεσίας αυτής θα έχει την ακόλουθη δομή (βλ. Παράρτημα Β8):

- Το έμβλημα της Ελληνικής Δημοκρατίας
- Ελληνική Δημοκρατία
- Ονομασία Περιφέρειας
- Ο τίτλος της υπηρεσίας στον οποίο εμπεριέχεται και το όνομα της Περιφερειακής Ενότητας

B. Σφραγίδα υπηρεσιών

1. Δ Η Μ Ο Ι

Η σφραγίδα του δήμου ορίζεται στη διάταξη του άρθρου 5, παρ. 1 του «Καλλικράτη» είναι μελανού χρώματος και αποτελείται από τρεις επάλληλους και ομόκεντρους κύκλους, από τους οποίους ο εξωτερικός έχει διάμετρο 0,04 μ. Στον εσωτερικό κύκλο τίθεται το έμβλημα της Ελληνικής Δημοκρατίας, σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν. 48/1975 (Α' 108). Στον δεύτερο κύκλο αναγράφεται με κεφαλαία γράμματα το όνομα του Δήμου. Στον εξωτερικό κύκλο αναγράφονται οι λέξεις «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ».

Όλες οι υπηρεσίες του δήμου κάνουν χρήση της ίδιας ως άνω σφραγίδας. Επισημαίνεται, όμως, ότι όσες δημοτικές υπηρεσίες φέρουν σφραγίδα στην οποία αναγράφεται η ονομασία της υπηρεσίας τους (όπως είναι τα Ληξιαρχεία, οι πολεοδομίες, τα ΚΕΠ), διατηρούν το τύπο της σφραγίδας τους, με την απάλειψη των λέξεων «Νομός...», συμμορφούμενη με τις ανωτέρω διατάξεις του «Καλλικράτη».

Οι δήμοι που κάνουν χρήση σήματος δηλωτικού του χώρου που αποτελεί τη διοικητική τους περιφέρεια, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στις διατάξεις του άρθρου 5, παρ. 2 του «Καλλικράτη», δεν μπορούν να θέσουν στην σφραγίδα το δηλωτικό σήμα αντικαθιστώντας έτσι το έμβλημα της Ελληνικής Δημοκρατίας. Το δηλωτικό σήμα χρησιμοποιείται μόνο στα έγγραφα και τους φακέλους αλληλογραφίας.

Τέλος σημειώνεται ότι, όπως έχει ήδη αναφερθεί στην υπ' αριθμ. 49/ 2010 εγκύκλιο της υπηρεσίας μας (βλ. κεφάλαιο Γ. Διοικητικά θέματα, 4. Χρήση σφραγίδας), οι δημοτικές και οι τοπικές κοινότητες δεν διαθέτουν ιδιαίτερη

σφραγίδα με την επωνυμία τους, χρησιμοποιούν δηλαδή, μόνο, τη σφραγίδα του δήμου που περιγράφεται στην παρούσα εγκύκλιο.

2. Π Ε Ρ Ι Φ Ε Ρ Ε Ι Ε Σ

Η σφραγίδα της περιφέρειας ορίζεται στη διάταξη του άρθρου 5, παρ. 3 του «Καλλικράτη» είναι μελανού χρώματος και αποτελείται από τρεις επάλληλους και ομόκεντρους κύκλους, από τους οποίους ο εξωτερικός έχει διάμετρο 0,04 μ. Στον εσωτερικό κύκλο τίθεται το έμβλημα της Ελληνικής Δημοκρατίας, σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν. 48/1975 (Α' 108). Στο δεύτερο κύκλο αναγράφεται με κεφαλαία γράμματα το όνομα της περιφέρειας. Στον εξωτερικό κύκλο αναγράφονται οι λέξεις «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ».

Επισημαίνεται ότι όλες οι υπηρεσίες της περιφέρειας κάνουν χρήση της ίδιας ως άνω σφραγίδας.

Οι περιφέρειες που κάνουν χρήση σήματος δηλωτικού του χώρου που αποτελεί τη διοικητική τους περιφέρεια, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στις διατάξεις του άρθρου 5, παρ. 4 του «Καλλικράτη», δεν μπορούν να θέσουν στην σφραγίδα το δηλωτικό σήμα αντικαθιστώντας έτσι το έμβλημα της Ελληνικής Δημοκρατίας. Το δηλωτικό σήμα χρησιμοποιείται μόνο στα έγγραφα και τους φακέλους αλληλογραφίας.

Υποχρεώσεις των υπηρεσιών

Παρακαλούμε όπως κοινοποιήσετε την παρούσα εγκύκλιο στους δήμους και τις περιφέρειες της χωρικής σας αρμοδιότητας, και να λάβουν γνώση όλες οι υπηρεσίες αυτών, παρέχοντας κάθε αναγκαία πληροφορία για την εφαρμογή της.

Σημειώνεται ότι την παρούσα εγκύκλιο ακολουθεί παράρτημα με πρότυπα, ανά περίπτωση, έγγραφα.

Η παρούσα είναι διαθέσιμη και στον ιστοτόπο του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και στη διαδρομή: www.ypes.gr/Υπουργείο/ Εγκύκλιοι-Αποφάσεις, καθώς και στον ιστοτόπο kallikratis.ypes.gr.

Ο ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ

Γεώργιος Ντόλιος

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ

1. Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης
Γεν. Γραμματεία Δημόσιας Διοίκησης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης

α) Δ/νση Απλούστευσης Διαδικασιών και Παραγωγικότητας

β) Δ/νση Οργάνωσης και Λειτουργίας ΚΕΠ

Ταχ. Δ/νση: Βασ. Σοφίας 15

ΤΚ: 106 74- ΑΘΗΝΑ

2. ΕΝΑΕ

Ταχ. Δ/νση: Μεσογείων 15

ΤΚ: 115 26- ΑΘΗΝΑ

3. ΚΕΔΚΕ

Ταχ. Δ/νση: Ακαδημίας 65 & Γενναδίου 8

ΤΚ 106 78- ΑΘΗΝΑ

4. ΕΕΤΑΑ ΑΕ

Ταχ. Δ/νση: Μυλλέρου 73- 77

ΤΚ 104 36- ΑΘΗΝΑ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΑΝΟΜΗ

1. Γραφείο Υπουργού, κ. Ιωάννη Ραγκούση

2. Γραφείο Υφυπουργού, κ. Γεώργιου Ντόλιου

3. Γραφείο Γενικού Γραμματέα, κ. Δημήτρη Στεφάνου

4. Γραφείο Γενικού Διευθυντή Τοπικής Αυτοδιοίκησης, κ. Κωνσταντίνου Θεοδωρόπουλου

5. Δ/νση Μηχ/σης & ΗΕΣ

(με την παράκληση να την αναρτήσει στο
δικτυακό τόπο του Υπουργείου)

6. Όλες τις Διευθύνσεις της Κεντρικής Υπηρεσίας

7. Δ/νση Οργάνωσης και Λειτουργίας ΟΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ**A. Έγγραφα δήμων***1. Τίτλος υπηρεσίας στα έγγραφα του δήμου*

ή άλλο εγκεκριμένο δηλωτικό σήμα

Ελληνική Δημοκρατία
 Νομός Θεσπρωτίας
 Δήμος Ηγουμενίτσας
 Διεύθυνση Οικονομικού

Ηγουμενίτσα, Ιανουαρίου 2011

2. Τίτλος υπηρεσίας που λειτουργεί σε δημοτική ενότητα

ή άλλο εγκεκριμένο δηλωτικό σήμα

Ελληνική Δημοκρατία
 Νομός Θεσπρωτίας
 Δήμος Ηγουμενίτσας
 Διεύθυνση Οικονομικού
 Γραφείο Οικονομικών Θεμάτων Συβότων

Σύβοτα, Ιανουαρίου 2011

3. Τίτλος υπηρεσίας που λειτουργεί σε δημοτική ή τοπική κοινότητα

ή άλλο εγκεκριμένο δηλωτικό σήμα

Ελληνική Δημοκρατία
 Νομός Θεσπρωτίας
 Δήμος Ηγουμενίτσας
 Διεύθυνση Διοικητικού
 Γραφείο Πρωτοκόλλου Πλαταριά

Σύβοτα, Ιανουαρίου 2011

4. *Τίτλοι αποφάσεων διοικητικών οργάνων των δημοτικών και τοπικών κοινοτήτων*

ή άλλο εγκεκριμένο δηλωτικό σήμα

Ελληνική Δημοκρατία
 Νομός Θεσπρωτίας
 Δήμος Ηγουμενίτσας
 Συμβούλιο Τοπικής Κοινότητας Πλαταριά ή
 Πρόεδρος του Συμβουλίου της Τοπικής Κοινότητας Πλαταριά

Πλαταριάς, Ιανουαρίου 2011

5. *Τίτλος υπηρεσίας ΝΠΔΔ ή Ιδρύματος*

ή άλλο εγκεκριμένο δηλωτικό σήμα

Ελληνική Δημοκρατία
 Νομός Θεσπρωτίας
 ΝΠΔΔ Παιδικοί Σταθμοί Δήμου Ηγουμενίτσας
 1^{ος} Παιδικός Σταθμός

Ηγουμενίτσα, Ιανουαρίου 2011

6. *Τίτλος αποκεντρωμένης υπηρεσίας ΝΠΔΔ ή Ιδρύματος*

ή άλλο εγκεκριμένο δηλωτικό σήμα

Ελληνική Δημοκρατία
 Νομός Θεσπρωτίας
 ΝΠΔΔ Παιδικοί Σταθμοί Δήμου Ηγουμενίτσας
 1^{ος} Παιδικός Σταθμός Συβότων

Σύβοτα, Ιανουαρίου 2011

Β. Έγγραφα περιφερειών*7. Τίτλος υπηρεσίας περιφέρειας.*

ή άλλο εγκεκριμένο δηλωτικό σήμα

Ελληνική Δημοκρατία
Περιφέρεια Θεσσαλίας
Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού
Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού

Λάρισα, Ιανουαρίου 2011

8. Τίτλος υπηρεσίας που λειτουργεί σε περιφερειακή ενότητα

ή άλλο εγκεκριμένο δηλωτικό σήμα

Ελληνική Δημοκρατία
Περιφέρεια Θεσσαλίας
Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού
Διεύθυνση Τεχνικών Έργων Περιφερειακής Ενότητας Καρδίτσας

Καρδίτσα, Ιανουαρίου 2011